

Beslutningsforslag nr. B 47. Fremsat den 17. november 1998 af Villy Søvnal (SF), Margrete Auken (SF), Anne Baastrup (SF), Pernille Frahm (SF), Steen Gade (SF) og Jes Lunde (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om børns rettigheder

Folketinget opfordrer regeringen til at tage de nødvendige initiativer til at sikre børns rettigheder på en række områder:

- Børns ret til tid med deres forældre.
- Børns ret til plads i et pædagogisk dagtilbud.
- Børns ret til kvalitet, trivsel og udvikling i daginstitutionerne.
- Børns ret til rådgivning, støtte og behandling.
- Børns ret til medbestemmelse.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Beslutningsforslaget er en i hovedtræk uændret genfremsættelse af beslutningsforslag nr. B 33, folketingsåret 1996-97, jf. Folketingets forhandlinger side 1824 og tillæg A side 1169 og 1173.

Hensigten med dette forslag er at forbedre børns retsstilling i samfundet. Børn bør dels have ret til en række centrale serviceydelser som for eksempel plads i et pædagogisk dagtilbud og til rådgivning og støtte og dels have demokratiske rettigheder, ret til at ytre sig og blive hørt i sager, der angår dem. Forslaget skal give anledning til en bred debat om, hvordan man sikrer børn en ordentlig opvækst, at sætte temaet »det gode børneliv« på den politiske dagsorden.

Tilsammen sigter de foreslåede initiativer mod dels at sikre alle børn og børnefamilier et bedre hverdagsliv med tid og plads til børn og med inddragelse af børnene i de demokratiske processer i lokalsamfundet og dels ved rådgivning at forebygge, at kriser opstår, og have et ordentligt beredskab, når børn er kommet i krise. Initiativerne fastholder herved det dobbelte perspektiv at være særlig opmærksomme på den gruppe af børn, der er mest udsatte, uden at tabe de »almindelige børn« af syne.

Baggrunden for initiativerne er, at man i disse år oplever en voldsom polarisering i gruppen af børn. Fler-tallet af danske børn har det godt, viser statistikken, men netop derfor bliver det synligere, at den sidste gruppe på 15-18 pct. har det skidt. Man er ved at skabe et samfund, hvor det er stadig sværere for denne mindre gruppe af børn at finde plads. Der er flere årsager til denne polarisering i børnegruppen. En af årsagerne er, at der sker en lignende udstødelse i voksengruppen, og at man endnu ikke er god nok til at bryde den sociale arv – børn af udstødte voksne bliver selv udstødte. Rent faktisk er det sådan, at man overfører den sociale arv, således at der i dag er tredjegenérationsbistandsmodtagere. En anden årsag er det opskruede tempo; mange børnefamiliers hverdag foregår i et tempo, der ikke levner tid og plads til ordentligt samvær mellem børn og voksne. Endelig er de sociale netværk i lokalsamfundet opløst mange steder, og dette

tab af netværk rammer især de svageste børn. Når forældrene svigter, er der i mange tilfælde ikke andre voksne, der kan tage over, før børnenes situation bliver så dårlig og derved så synlig, at myndighederne griber ind.

Det er forældrenes pligt at sikre barnets opdragelse og opvækst, og dette ansvar ønsker forslagsstillerne ikke at fratage forældrene. Men forslagsstillerne mener ikke, at børn kun er forældrenes ansvar. Børn er også fællesskabets ansvar. Forslagsstillerne mener, at samfundet har pligt til og ansvar for at sikre forældrene de bedst mulige betingelser for at kunne opfylde forælderrollen på bedste vis og pligt til at sikre børn de bedst mulige opvækstbetingelser. At give børn sociale og demokratiske rettigheder er et led i processen med at opdrage børn til at kunne tage ansvaret for deres eget liv og til at videreføre og videreudvikle demokratiet i vores samfund.

I Danmark er der magtfulde institutioner, som varetager for eksempel idrætsudøvernes og bilejernes interesser. Men der er ingen stærke pressionsgrupper, der varetager børnenes interesser. Med den forsøgsvisse oprettelse af Børnerådet har børnene fået en instans, der kan udtale sig om spørgsmål, der vedrører børn. Men den danske politik på børneområdet er alt for usammenhængende trods alle gode intentioner. Den nuværende lovgivning om børn har ikke børn i centrum. Den lovgivning, der vedrører særligt de mindre børn, er præget af at have arbejdsmarkedspolitikken som omdrejningspunkt: Barnet skal passes, så forældrene kan arbejde. Børnechecken er et skattepolitisk instrument, og arealkravene til daginstitutionerne ligger i bygningsreglementet!

De fysiske rammer, som børnene færdes i, spiller en central rolle for børns trivsel. For børn er det vigtigt at kunne udnytte det frie rum. I byerne er det frie rum ofte gader og veje, der er trafikerede, og trafikken er med til at indskrænke børnenes råderum. Tiltag, der fremmer børns muligheder for fri bevægelse, skal efter SF's mening prioriteres højt. Det er vigtigt at optimere de fysiske rammer for børnene, særligt under hensyntagen til, at børn i trafikken er uhyre sårbare.

Derfor mener SF, at hensynet til børn i trafikken skal med, også når trafikpolitikken er på dagsordenen.

Der er brug for en mere samlet børnepolitik på tværs af de enkelte politikområder og en større helhed i de politiske tiltag for børn og for familier. Med dette forslag til folketingsbeslutning ønsker forslagsstillerne at formulere en række initiativer, der tager udgangspunkt i barnet og barnets rettigheder, og at anspore til en debat om, hvordan man såvel indholdsmæssigt som formelt sikrer børn en ordentlig opvækst og udstyrer dem med rettigheder i forhold til det samfund, de er en vigtig del af.

Når SF genfremsætter dette forslag, er det, fordi SF har bemærket, at de unge socialdemokrater, som kalder sig »Café au lait«, i september 1998 er fremkommet med et bud på en børnepolitik, »Fremtidens børnepolitik«, som faktisk indeholder præcis de forslag, som SF's beslutningsforslag indeholder.

I den socialdemokratiske børnepolitik foreslås:

Mere fleksibel orlov. Socialdemokratiet mener, at børnepasningsorloven skal gøres mere fleksibel. Forældrene skal kunne tage orlov med kort varsel helt ned til en uge ad gangen. Det skal være muligt at tage deltidсорlov gennem en periode.

Længere barselorlov. Socialdemokratiet mener, at barselorloven skal udvides med minimum 3 måneder.

Pasningsgaranti med kvalitet. Socialdemokratiet mener, at der skal vedtages en lovgivning, der stiller minimumskrav til daginstitutionerne såvel som til pasningstilbudene. Lovgivningen bør indeholde minimumsstandarder for pladsforhold, normering m.v.

Socialdemokratiet mener, at der ved lovgivning må indføres krav om pasningsgaranti i alle kommuner. Ved pasningsgaranti forstås, at forældrene efter barselorloven skal tilbydes en plads til deres barn i pasningstilbud.

Socialdemokratiet mener også, at det bør overvejes, om pasningsalderen bør sættes op til 14 år.

Tidligere og bedre indsats over for truede børn. Socialdemokratiet mener, at lovgivningen skal ændres, så barnet kan tvangsfjerns, inden alle de offentlige støttetiltag er forsøgt, hvis det er åbenbart, at barnets forældre ikke kan passe barnet ordentligt.

Socialdemokratiet mener, at lovgivningen skal ændres, så der tvangsfjerns for en længere periode end i dag, således at barnet ikke oplever en genbehandling af sin sag hvert år.

Socialdemokratiet mener, at lovgivningen skal ændres, så barnets behov og trivsel afgør, hvor det skal bo. Det skal være barnets behov og ikke forældrenes ret, der afgør barnets fremtid.

Når de nævnte forslag sammenlignes med SF's forslag til børns rettigheder, falder de stort set sammen, både når det gælder forlængelse af barselorlov, fleksibel og forbedret børnepasningsorlov, garantier for både standarden og pladser på daginstitutionsområdet, dagtilbud op til 14 år samt retssikkerhed for truede børn.

SF mener derfor, det er på tide, at Folketinget opfordrer regeringen til at sikre børnene disse forhold.

Bemærkninger til forslagens enkelte bestemmelser

Børns ret til tid med deres forældre

På trods af, at arbejdstiden er kortere end nogen sinde før, er familiernes hverdagsliv sådan indrettet, at børn har for lidt tid sammen med deres forældre. Børn skal have ret til tid med deres forældre. Børnefamilierne skal have reelle muligheder for at kunne vælge ordninger med mere tid sammen med børnene. Børn kan få mere tid sammen med forældrene, hvis man forlænger barselorloven og sikrer fædre ret til en særlig fædreorlov, udbygger og forbedrer de eksisterende orlovsordninger indholdsmæssigt og økonomisk, giver småbørnsforældre bedre mulighed for nedsat arbejdstid, og giver børn ret til at holde en forælder hjemme, når børnene er syge (omsorgsdage).

SF har tidligere foreslået en barselreform, der udvider den samlede periode med ret til frihed og introducerer såvel omsorgsdage som en særlig barselorlov til fædre. En længere barselorlov ville tilgodese mange familiers ønske om at passe barnet hjemme længere og undgå, at barnet tidligt udsættes for »vuggestuepest« i overfyldte daginstitutioner. Med en særlig fædreorlov sikres barnet ret til at modtage omsorg fra begge forældre i den første, vigtige tid.

Den 1. april 1997 blev børnepasningsorlovsydelsen nedsat til 60% af dagpengesatsen. Småbørnsforældrene har ikke en reel mulighed for at gøre brug af den, idet de ikke har råd til det. SF mener, at ydelsen skal være højere og helst på dagpengeniveau. Orloven skal desuden gøres mere fleksibel, så der er mulighed for, at den ene eller begge forældre tager orloven som deltidсорlov.

Børns ret til plads i et pædagogisk dagtilbud

Børn skal have retskrav på pasning i offentlige dagpasningsordninger.

Større børn skal have ret til et klubtilbud i lokalområdet.

Målet med regeringens løfte om pasningsgaranti var, at alle 1-5-årige skulle have pasningstilbud med udgangen af 1995. Dette mål er endnu ikke opfyldt. Primo 1998 er der fortsat 10.000 af de mindste børn på

F. t. beslutn. om børns rettigheder

venteliste. Der er intet, der tyder på, at hverken fødselsantallet eller efterspørgslen bliver lavere i de kommende år. For SF er det et ufravigeligt krav, at pasningsgarantien opfyldes, men det skal ske uden kvalitetsforringelser.

I de fleste kommuner smides børnene ud af SFO-ordningerne i 2. eller 3. klasse. Det er helt uacceptabelt. Når børnene forlader SFO-ordningen, bør de sikres en række muligheder i lokalområdet. Gruppen af børn, der ikke længere har et egentligt pasningsbehov og alligevel ikke er helt gamle nok til selv at kunne forvalte deres fritidsliv, bør have muligheder dels i form af klubtilbud, hvor der er et vist voksenopsyn, og dels i form af støtte til egne, selvforvaltede aktiviteter.

Børns ret til kvalitet, trivsel og udvikling i daginstitutionerne

Børn bør have krav på ordentlige forhold i daginstitutionerne med skærpede krav til de fysiske rammer og personalenormeringer.

Børn bør sikres ordentlige rammer i skolefritidsordningerne (SFO) med en fastlæggelse af regler om lokale størrelser og normeringer på SFO-området.

Retten til at få sine børn forsvarligt passet er en forudsætning for, at børnefamiliernes hverdag kan hænges sammen. Men det gode dagtilbud er andet og mere end en arbejdsmarkedsforanstaltning. Det er i lige så høj grad en børnepolitisk foranstaltning, hvor børn kan udvikle sig og opleve, og hvor der kan ske et tæt familiesamarbejde.

Det kræver en tilstrækkelig personalenormering, et kvalificeret pædagogisk indhold samt ordentlige fysiske rammer både indendørs og udendørs. Der bør fastsættes minimumskrav på disse områder.

Disse minimumskrav skal ikke kun gælde for institutioner oprettet efter serviceloven, men også for institutioner oprettet efter folkeskoleloven (SFO'erne). SFO'er blev oprettet i en tid, hvor antallet af skolebørn var faldende, og der var derfor ledig pladskapacitet på skolerne. I dag, hvor antallet af skolebørn vokser enormt, udsættes SFO'erne for stærkt kritisable fysiske rammer, hvilket kun kan lade sig gøre, fordi der ingen regler er for hverken fysiske rammer, personalenormering eller forældrebetaling. Det finder SF uacceptabelt.

Børns ret til rådgivning, støtte og behandling

1. Børns og familiers adgang til uformel og uafhængig rådgivning skal styrkes.
2. Den børnesagkyndige rådgivning i forbindelse med skilsmissesager skal styrkes, og barnet skal sikres en talsmand i skilsmissesager.

3. Der skal udarbejdes handleplaner i alle børnesager, og i de svære børnesager skal barnet have ret til at vælge og få tilknyttet en voksen, der følger barnet.
4. Ventelisterne til de psykiatriske børneafdelinger skal væk.

Ad 1

I servicelovens § 5 hedder det, at kommunerne kan tilbyde rådgivning til børn og familier, og at denne rådgivning skal kunne ydes anonymt. Men ikke alle kommuner har etableret en åben og synlig børnerådgivning, og børn ved ikke, hvor de kan søge hjælp og råd, når de får problemer i hjemmet eller i skolen. Børns muligheder for en sådan uafhængig og uformel rådgivning skal styrkes, ligesom indsatsen for at informere børn om mulighederne for rådgivning.

Sundhedsplejen skal styrkes og udbygges med henblik på rådgivning og forebyggende indsats, og der bør tilrettelægges særlige kurser, der retter sig mod fædre. Mulighederne for anonym familierådgivning skal styrkes. Åben familierådgivning kan i nogle tilfælde forebygge, at kriser i familien udvikler sig.

Ad 2

I forbindelse med skilsmisse bør den børnesagkyndige rådgivning styrkes og udbygges og eventuelt gøres obligatorisk i fastlåste skilsmissesager, hvor der er stor uenighed om placeringen af forældremyndigheden samt fastsættelsen af samvær.

Der bør ansættes et antal børnesagkyndige personer, der kan varetage barnets interesser i fastlåste skilsmissesager. I skilsmissesager kan forældrene hver have en advokat, der kan følge sagen til dørs. Barnet, der rammes af skilsmisse, bør sikres advokatbistand og børnesagkyndig bistand i form af personer, der kun varetager barnets tarv og følger hver enkelt sag fra start til slut. Ovennævnte foranstaltninger skal være med til at sikre, at det er barnets vilkår og barnets ret til to forældre og til ordentligt samvær med begge forældre, der står centralt, når vilkårene for forældremyndighed og samvær skal fastlægges. Barnet har ret til samvær med både sin far og sin mor også efter skilsmisse.

Ad 3

Alt for mange børn anbringes uden for hjemmet, uden at kommunerne laver en handleplan for barnet. Lovgivningen om handleplaner i de svære børnesager skal føres ud i livet ved, at det præciseres over for kommunerne, at en lovlig anbringelse forudsætter, at der foreligger en handleplan. Der bør indføres sanktionsmuligheder over for kommuner, der ikke følger lo-

ven på dette område. Samtidig ønsker SF at sikre, at der udarbejdes handleplaner i alle børnesager og ikke kun i anbringelsessager.

I de svære børnesager kan barnet flytte fra kommune til kommune og blive kastebold mellem forskellige institutioner. Derfor bør barnet have krav på at få udpeget en eller flere ansvarlige voksenpersoner, som skal følge barnet gennem hele sagsforløbet, uanset hvor barnet opholder sig.

Ad 4

10-20 pct. af de danske børn får på et eller andet tidspunkt i deres opvækst brug for hjælp på grund af psykiske problemer. I 1996 blev der på landsplan henvist knap 5.000 børn mellem 0 og 18 år til forundersøgelser og behandlinger på børne- og ungdomspsykiatriske afdelinger. Ifølge en rapport udgivet af Sundhedsstyrelsen, september 1998, stod knap 1.400 børn og unge på venteliste til forundersøgelse/behandling pr. 1. december 1997 mod knap 700 børn i november 1995. Det er en katastrofal udvikling. Den primære årsag til ventelisterne er kapacitetsproblemer, blandt andet mangel på speciallæger i børnepsykiatri. Selv en relativ kort ventetid på 3 måneder kan have stor negativ indvirkning på det enkelte barn med behov for forundersøgelse og behandling. Derfor er det vigtigt, at ventelisterne fjernes helt.

Børns ret til medbestemmelse

Børn og unge er individer med selvstændige holdninger og meninger. Derfor skal de sikres plads i sam-

fundsdebatten, og der skal tages hensyn til deres behov, når der fra centralt eller lokalt hold skal tages beslutninger, der vedrører dem.

Som det er nu, får børn og unge for lidt information om vigtige beslutninger, der træffes på lokalt plan, og de har for begrænsede muligheder for at sige deres mening, blive hørt og få indflydelse på beslutningerne.

Demokratiet for børn og unge kan udfolde sig på forskellig vis i de enkelte lokalsamfund, og der kan etableres forskellige tiltag for at støtte og styrke børns og unges aktive deltagelse i lokalsamfundet. Man kan forestille sig børne- og ungdomsråd, stormøder, hvor børn og unge kan møde politikerne, specielle lokale nyhedsmedier for børn, høringer, kontaktpersoner i den kommunale forvaltning, at børn og unge inddrages tidligt i processen med at udarbejde kommunale børne- og ungdomspolitiske målsætninger m.v.

Der bør laves en række forsøg med at inddrage børn og unge i det lokale demokrati. Forsøgene skal sigte på at udvikle forskellige modeller, der sikrer børn og unge reel indflydelse på de beslutninger i lokalsamfundet, der vedrører dem. Forsøgene skal sigte på at udvikle forskellige modeller, der sikrer børn og unge reel indflydelse på de beslutninger i lokalsamfundet, der vedrører dem. Forsøgene skal skabe rammer, der opfordrer børn og unge til at involvere sig aktivt i livet omkring dem, og derigennem medvirke til at udvikle børns og unges forståelse for demokratiske processer og opdrage dem til at tage aktivt del i demokratiet.

Skriftlig fremsættelse

Villy Søvnald (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om børns rettigheder.

(Beslutningsforslag nr. B 47).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.